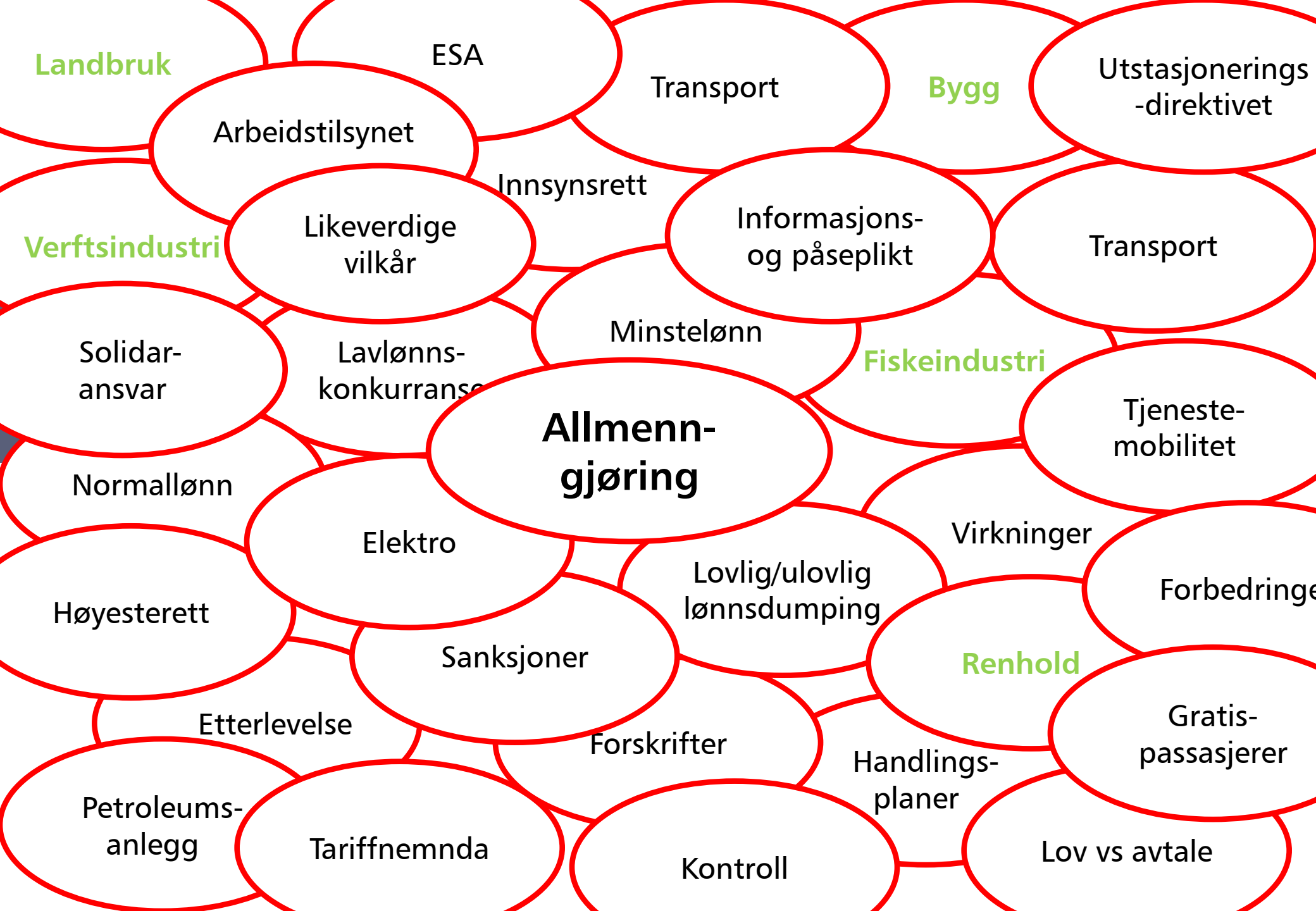

Allmenngjøring og minstelønn

- Norge og Europa

Line Eldring

Fafo Østforum, 27. januar 2015

Landbruk

ESA

Transport

Bygg

Utstasjonerings-
-direktivet

Arbeidstilsynet

Innsynsrett

Likeverdige
vilkår

Informasjons-
og påseplikt

Transport

Verftsindustri

Solidar-
ansvar

Lavlønns-
konkurrans

Minstelønn

Fiskeindustri

Tjeneste-
mobilitet

**Allmenn-
gjøring**

Normallønn

Elektron

Virkninger

Høyesterett

Lovlig/ulovlig
lønnsdumping

Forbedringer

Sanksjoner

Renhold

Gratis-
passasjerer

Etterlevelse

Forskrifter

Handlings-
planer

Petroleums-
anlegg

Tariffnemnda

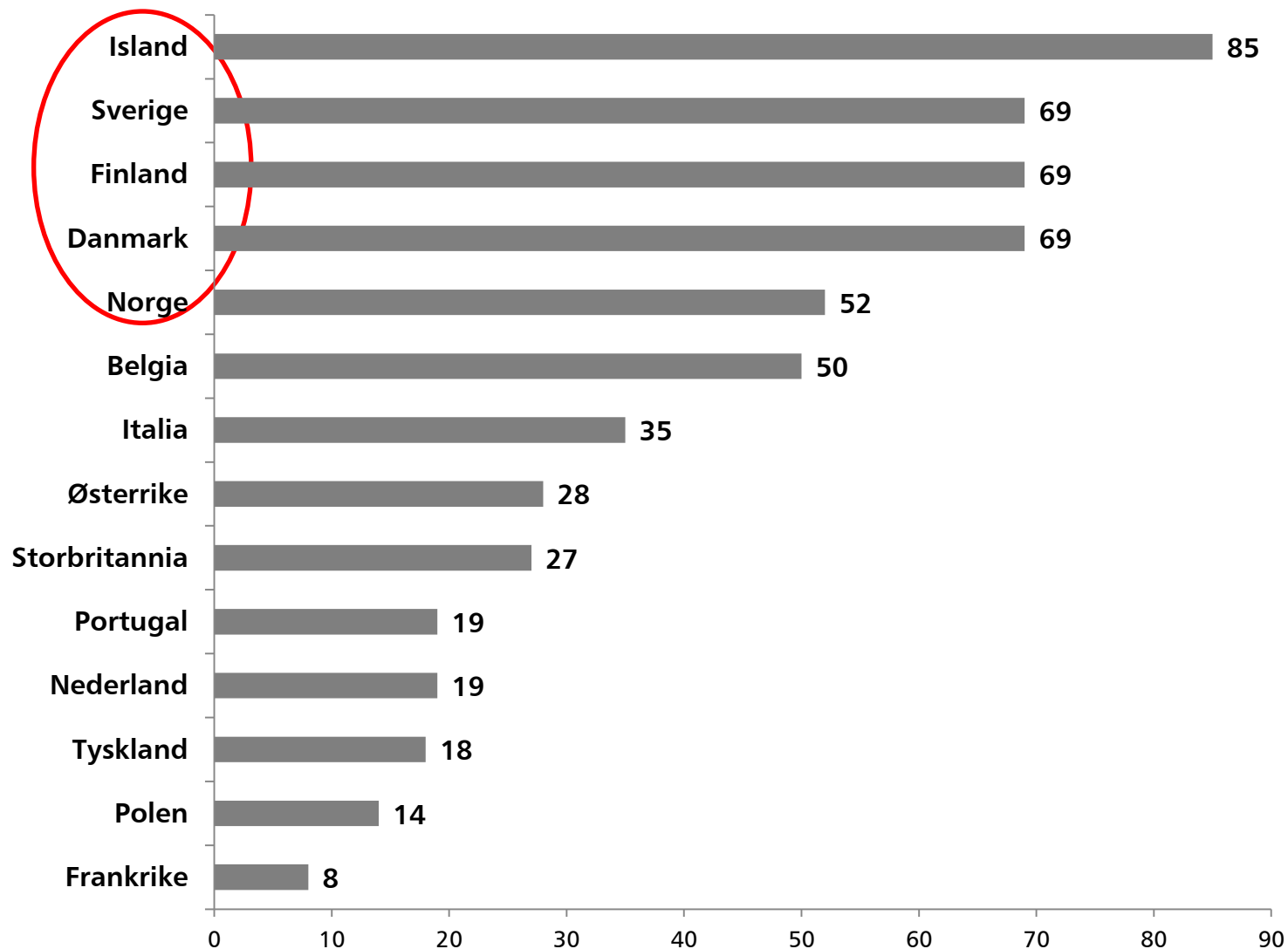
Kontroll

Lov vs avtale

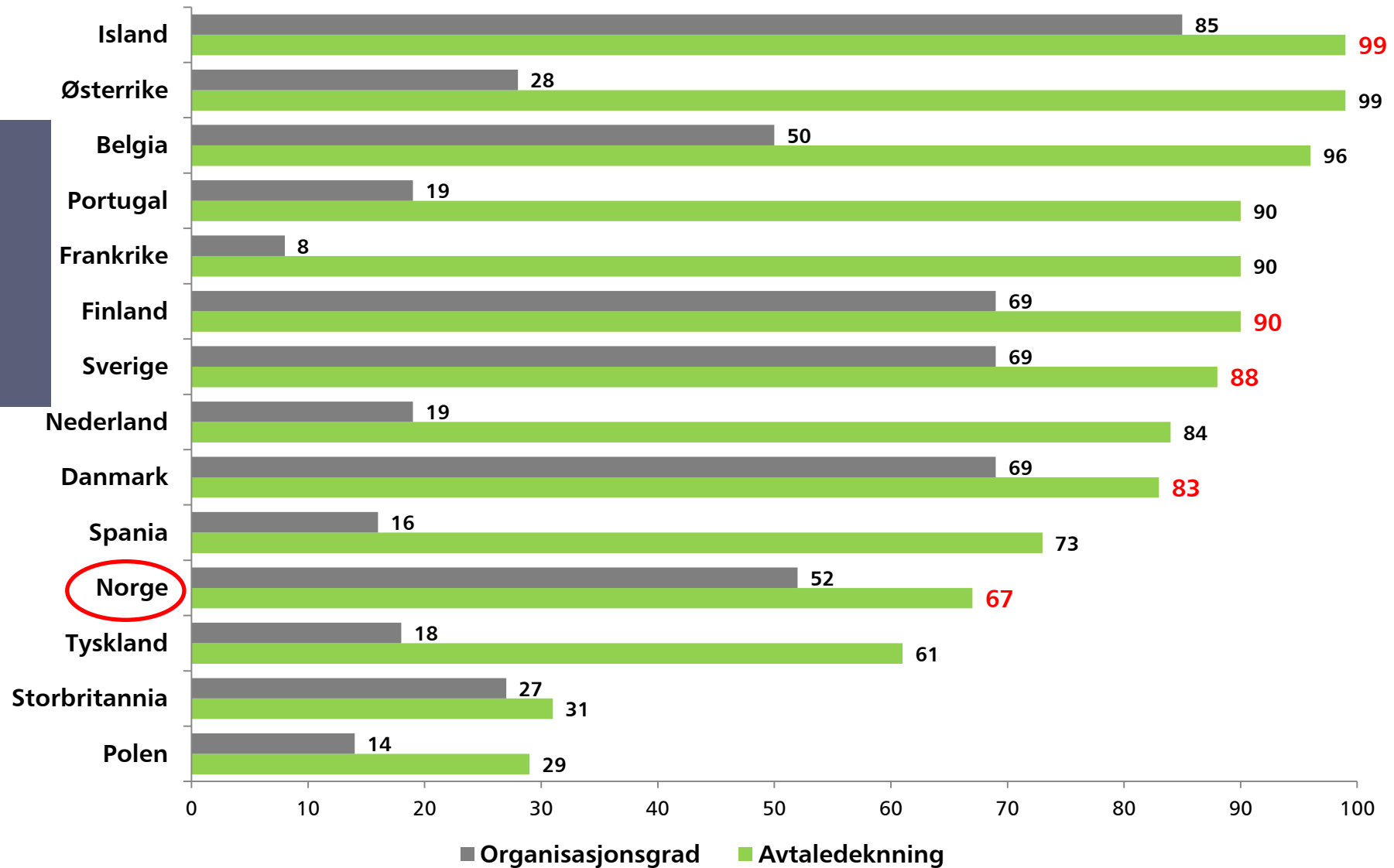
Ulike former for **minstelønnsregulering**

- **Tariffavtalt minstelønn:** Forhandlet frem mellom tariffparter. Suppleres med lokale tillegg.
- **Allmenngjort minstelønn:** Utvidelse av den tariffavtalte minstelønnens dekningsområde, slik at den gjelder i en hel region, bransje og/eller yrke uavhengig av om arbeidsgiver og/eller arbeidstaker er tariffdekket.
- **Lovfestet minstelønn:** Fastsatt ved lov eller hjemmel i lov. Som regel én sats for alle voksne arbeidstakere i hele arbeidsmarkedet.

Organisasjonsgrader i Europa

Organisasjonsgrader og avtaledekning

Lovfestet minstelønn og allmenngjøring i Europa

	Lovfestet minstelønn	Allmenngjøring av tariffavtaler
Belgia		
Bulgaria		
Estland		
Frankrike		
Hellas		
Irland		
Latvia		
Litauen		
Luxembourg		
Nederland		
Polen		
Portugal		
Romania		
Slovakia		
Slovenia		
Spania		
Tjekkia		
Ungarn		
Kypros		
Malta		
Storbritannia		
Tyskland		
Østerrike		
Island		
Finland		
Norge		
Danmark		
Sverige		
Italia		

JA

NEI

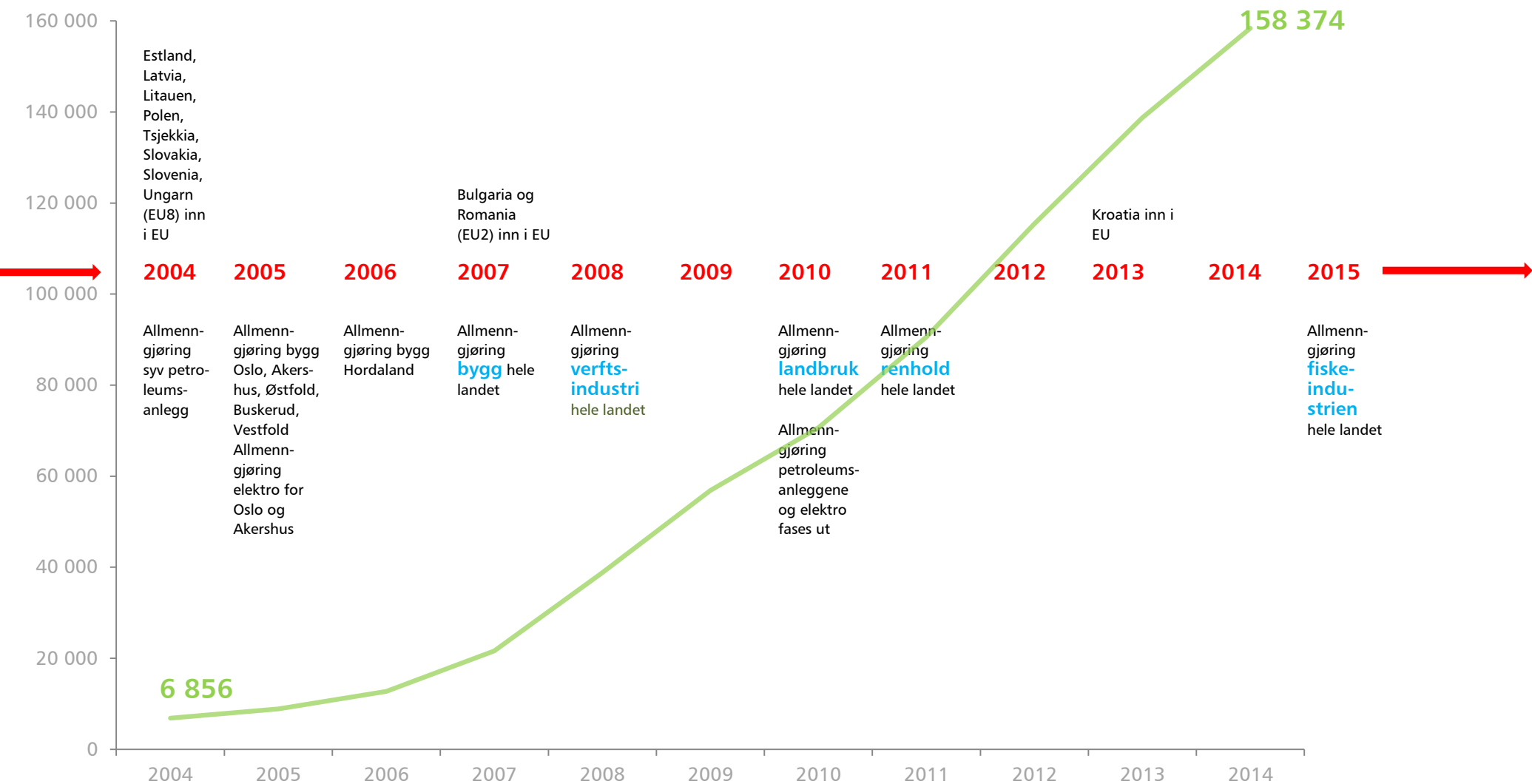
Allmenngjøring i Europa

- Flertallet av EU-landene har ordninger, men store variasjoner i:
 - ✓ hvor ofte allmenngjøring brukes
 - ✓ hva som allmenngjøres
 - ✓ hvilke kriterier som legges til grunn
 - ✓ prosedyrer og hvem som avgjør
 - ✓ tilsyn og sanksjoner
- Mange land har både allmenngjøringsordning og lovfestet minstelønn

Hovedtrekk ved norsk allmenngjøring

- Lov om allmenngjøring vedtatt i 1993, første gang tatt i bruk i **2004**
- Lovens formål er å sikre **utenlandske arbeidstakere** lønns- og arbeidsvilkår som er likeverdige med de vilkår norske arbeidstakere har, samt å hindre **konkurransesvridning** til ulempe for det norske arbeidsmarkedet
- Krav om allmenngjøring av tariffavtale behandles av **Tariffnemnda**
- Organisasjonen som framsetter krav må **fremlegge dokumentasjon** som gir grunn til å tro at lovens vilkår for å treffe vedtak om allmenngjøring er oppfylt
- Allmenngjøringsvedtak kan bare omfatte de deler av tariffavtalen som regulerer de **enkelte arbeidstakeres lønns- og arbeidsvilkår**

Tidslinje allmenngjøring i Norge

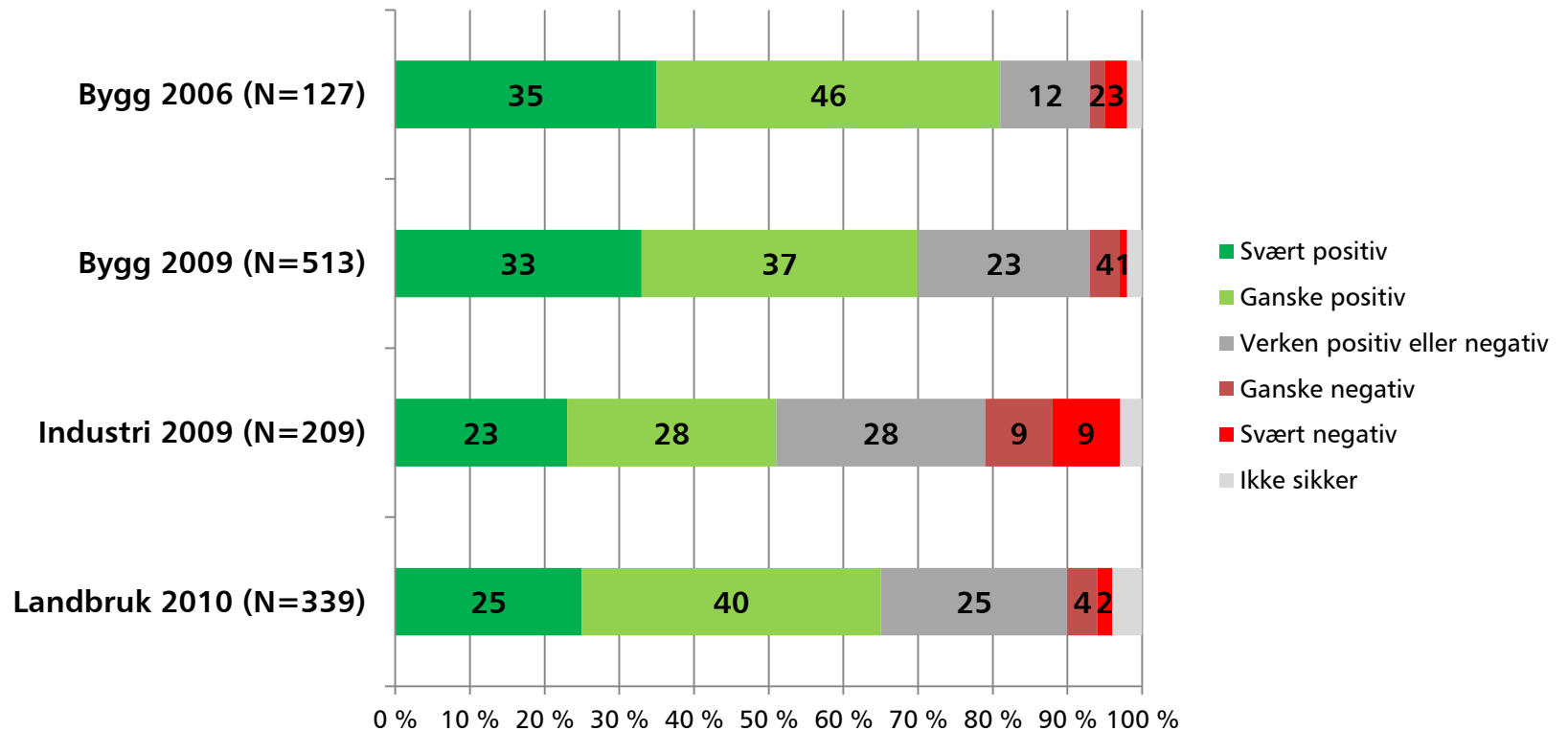

(=allmenngjorte områder per 1. februar 2015)

Aksen viser antall bosatte fra EU-10 (øst) i Norge 2004-2014

Norske bedrifter: Stort sett positive til allmenngjøring

Bedriftenes holdninger til allmenngjøring i ulike bransjer til ulike tidspunkter. Prosent (Bedrifter omfattet av allmenngjøring, som hadde brukt østeuropeisk siste 12 måneder).

2013: 75 % av bedriftslederne i bygg mente at det fortsatt var behov for allmenngjøring

Fagforeningenes erfaringer

- Ikke økning av gratispassasjerproblemet
- Verktøy for å rekruttere arbeidsmigranter
- Skepsis er stort sett vendt til entusiasme
- Men, mener at ordningen bør forbedres
- 2013: 94 % av tillitsvalgte i Fellesforbundet mener at allmenngjøring er et godt tiltak for å hindre uakseptable vilkår

Lønnseffekter av allmenngjøring

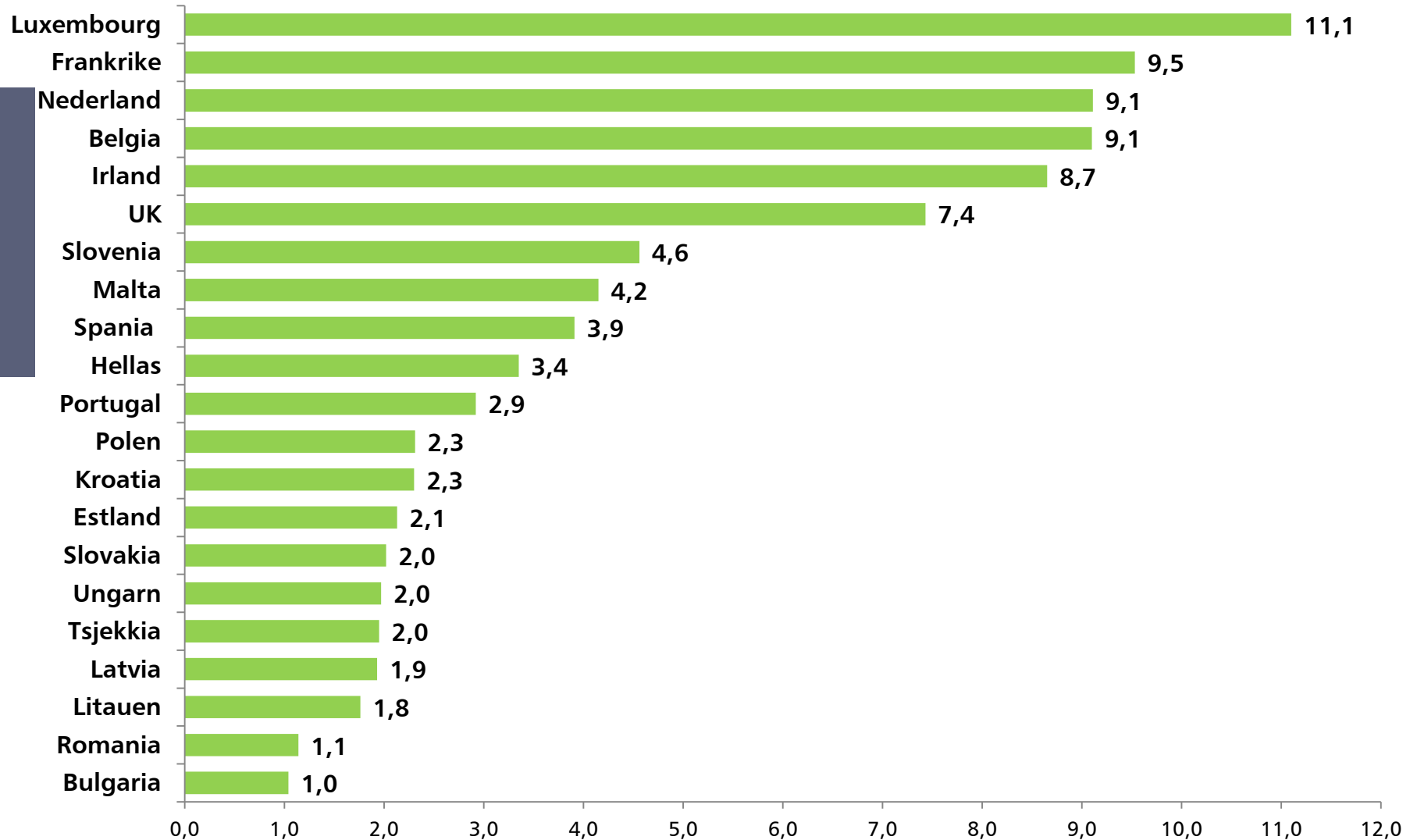
- Evaluering av tiltak mot sosial dumping^(Eldring et al. 2011):
 - Få tjente *mindre* enn minstesatsene i de allmenngjorte avtalene, og få tjente *mer*
 - Østeuropeere tjente mindre enn nordmenn
 - I områder uten allmenngjøring; større andel under tariffavtalenes minstesatser
 - Allmenngjøring hadde positiv effekt, selv om ikke alle fikk det de hadde krav på
- Bratsberg & Holden (2014):
 - Gjennomsnittslønnen blant bygningsarbeiderne økte
 - Andelen med lønn under den tariffestede minstesatsen gikk ned som følge av allmenngjøringen.

→ **Forskning pågår:** Fafo og Samfunnsøkonomisk analyse undersøker betydningen av allmenngjøring, på oppdrag av Arbeids- og sosialdepartementet. Rapportering høsten 2015.

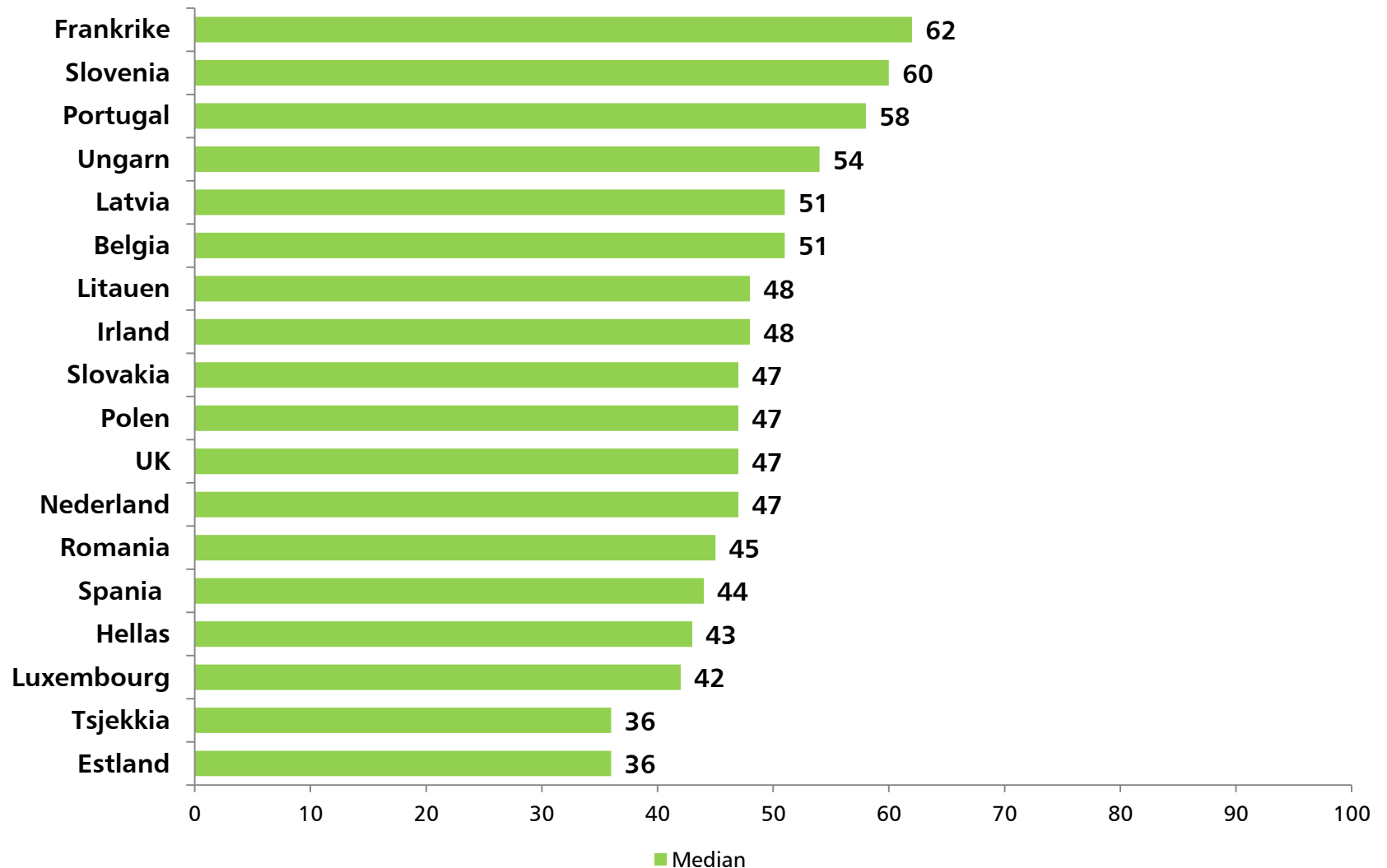
Lovfestet minstelønn i Europa – mange varianter

- **Hovedprinsipp:** Et ufravikelig lønnsgulv, fastsatt gjennom lov eller forskrift
- **Formål:** Sikre et lønnsnivå som gir en akseptabel levestandard
- **Hvordan** fastsettes minstelønnen?
 - Oftest av staten, etter konsultasjoner med partene
 - I noen land gjennom forhandlinger mellom partene
 - Automatisk indeksering
- **Ulike modeller** når det gjelder antall og type lønnsatser
 - Oftest satser etter alder (voksne/ungdom)
- **Håndheving:** Oftest Arbeidstilsynet – og den enkelte arbeidstaker

Lovfestet minstelønn per time (euro), 2014

Lovfestet minstelønn i % av medianlønn (2012)

Eksempel på land som nylig har innført minstelønn: **Tyskland**

Bakgrunn:

- Synkende avtaledekning og økning i antall lavlønte
- Eksisterende allmenngjøringsordning lite brukt
- Allmenngjøring/minstelønn basert i loven for utsendte arbeidstakere i en del bransjer
- Kampanje for lovfestet minstelønn
 - Drevet fram tysk fagbevegelse
 - Stor interesse for en europeisk ordning
 - Inntil nylig, ikke politisk flertall
- 1. januar 2015: Tarifautonomiestärkungsgesetz: Lovfestet minstelønn innføres

Den tyske **Tarifautonomiestärkungsgesetz**

(Loven for styrking av kollektive forhandlinger)

Lovens formål er å sikre et generelt minstelønngulv, samt å styrke det kollektive forhandlingsystemet:

- ✓ Enklere kriterier for ordinær allmenngjøring
- ✓ Allmenngjøring gjennom loven for utsendte arbeidstakere kan nå brukes i alle bransjer
- ✓ Innføring av lovfestet minstelønn fra 1.1. 2015:
 - Alle over 18 år har krav på minstelønn (8,50 euro i timen)
 - Allmenngjorte satser gjelder foran minstelønnsatsen (hvis høyere)
 - Minstelønnsatsen fastsettes av en partsammensatt minstelønnskommisjon
 - Tollvesenet (avdeling Finanzkontrolle Schwarzarbeit) som skal kontrollere styrkes med opptil 1600 stiliinger
 - Manglende etterlevelse straffes med høye bøter
 - Overgangsordninger fram til 2017

Europeisk minstelønn?

Det foreligger ikke noe formelt forslag, men følgende momenter nevnes ofte:

- Det bør innføres en EU-standard for minstelønnsnivå
 - for eksempel 50 % av nasjonal gjennomsnittslønn eller 60 % av medianlønn
- Dette kan gjennomføres gjennom lovfesting av minstelønn, allmenngjøring eller tariffavtaler
 - Uproblematiske? Norske tariffavtaler vil neppe kunne sikre *alle* arbeidstakere et minstelønnsnivå...
- EU sentralt kan overvåke at landene har et tilstrekkelig minstelønnsnivå

EU's Juncker urges minimum wage in all EU countries

STRASBOURG France | Tue Jul 15, 2014 5:15am EDT

0 COMMENTS | [Tweet](#) 0 | [Share](#) [Share this](#) [8+1](#) 0 | [Email](#) [Print](#)

Jean-Claude Juncker, the designated president of the European Commission, speaks during a meeting with the European Conservatives and Reformists (ECR) Group in the European Parliament to outline his policy program at the EU Parliament in Brussels July 8, 2014

CREDIT: REUTERS/FRANCOIS LENOIR

Juncker Says Euro-Area Countries Need Common Minimum Wage

By Jonathan Stearns | Jan 10, 2013 12:08 PM GMT+0100 | 0 Comments | [Email](#) [Print](#)

Men er det mulig?

- Lønnsforhold er utenfor EUs myndighet (traktatens art 153)
- På tross av dette; minstelønn har de siste årene vært hyppig tema i EU-parlamentet og i europeisk fagbevegelse

STRASBOURG, France, July 15 | Tue Jul 15, 2014 5:09am EDT

0 COMMENTS | [Tweet](#) 4 | [Share](#) [Share this](#) [8+1](#) 0 | [Email](#) [Print](#)

RELATED TOPICS

[Currencies »](#)

[Bonds »](#)

[Markets »](#)

[Financials »](#)

(Reuters) - Designated European Commission President Jean-Claude Juncker said on Tuesday he would work towards the introduction of a minimum social wage in each member state of the European Union.

Addressing the European Parliament before a vote to confirm his appointment, Juncker said: "All countries in the European Union, we set in place a minimum social wage, a minimum income, a guaranteed minimum income."

He has previously said he favours each EU country setting a minimum wage as a proportion of its own median income, which varies widely between Luxembourg at the top and Romania and Bulgaria at the bottom.

Virkningene av lovfestet minstelønn på kollektivavtalesystemet

- Er lovfestet minstelønn et supplement eller erstatning for tariffavtaler (og allmenngjøring)?
- Lite forskning om virkningene på / samspillet med kollektivavtalesystemet
 - Mest forskning på sysselsettingseffekter, lønnseffekter, produktivitet m.m.
- Sprikende resultater i eksisterende studier:
 - Lovfestet minstelønn kan både fremme og hemme kollektive forhandlinger...

→ Ulike vurderinger på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden...

Nordisk fagbevegelse **argumenterer mot lovfestet minstelønn:**

- Lovfesting av lønn griper inn i partenes avtalefrihet
 - Tariffavtalenes normative effekt vil antagelig svekkes; lønnspress nedover
 - Kan føre til svekkelse av organisasjonene og forvitring av "den nordiske modellen"
- ..selv om:
- Lovfestet minstelønn kan gi beskyttelse til sårbare grupper i svakt organiserte områder og sikre alle lønnstakere et minimum.

→ Arbeidsgiversiden er til dels enig, til dels avventende, og enkelte organisasjoner har tatt til orde for lovfestet minstelønn

Norsk minstelønnsregulering: Utfordringer framover

- Det store spørsmålet er fortsatt: Hvordan håndtere lavlønnskonkurransen og lønnsdumping?
 - og hvordan sikre et godt organisert arbeidsliv?
- Lov om allmenngjøring – er den god nok? Bør formålet utvides og prosedyrene forenkles?
- Blokkerer diskusjonen om lovfestet minstelønn en videreutvikling av allmenngjøringsinstituttet?
- Utvikling av gode verktøy tar tid – hva trenger vi i 2025?

Se også:

- Eldring L. og K. Alsos (2014), [Lovfestet minstelønn: Norden og Europa – en oppdatering](#). Fafo-notat 2014:20
- Eldring, Line og Kristin Alsos (2012), [Lovfestet minstelønn: Norden og Europa](#). Fafo-rapport 2012:07
- Eldring, Line, Anne Mette Ødegård, Rolf K. Andersen, Mona Bråten, Kristine Nergaard og Kristin Alsos (2011), [Evaluering av tiltak mot sosial dumping](#). Fafo-rapport 2011:09
- Torgeir Aarvaag Stokke, red., [Allmenngjøring i EU og Norge](#). Fafo-rapport 2010:14
- Fafo Østforums temaside om allmenngjøring:
<http://www.fafoestforum.no/Kunnskapsbase/Temasider/allmenngj.htm>